

ГЛАС НАРОДА.

Излази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи пишу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

Цена је листу:
на годину . . . . . 3 фор.
на осам месеци . . . 2 „
на четир месеца . . . 1 „
за Србију годишње 4 „

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

М У Ж И Ж Е Н А.

I.

Како је лепо видети румена, чила старца и веселу, чисту старицу посред јата усрећене дечице и подмлатка свога. Њих се двоје још једнако милују као за младих година. Старици је свака трећа реч „мој старац“, „мој дека“ или друго које тенаће, а он опет ништа без „своје баке“. Једра, лепа дечица „као златни крстови“ љуљускају се на дедином крилу, ил' блену разрогаченим очима у златоусту стару мајку, што им ниже најлепше приповетке. Синови и зетови ће старцу на савет, кћери и снахе баби, а пријатељи и родбина стиче се на благе дане у њихову кућу, да славе кога свеца ил' да помогну веселој срећној, задовољној старости. Да дивне слике! Срце ти у грудма заигра од жеље, да и ти то доживиш.

И јесте за човека највећа и најпреча срећа, срећа у кући и деци својој. Највећа је с тога, што је кућевни мир и задовољство благо теже од злата и палата, што и највећи богаташ уздахне за здравом, добром дечицом, што је гдеком и свилени душек врело угљевље, а гдеком опет и снопнић сламе рајска постеља поред женице своје. Најпреча је, што из кућевне среће истиче и друга; што задовољном мужу и оцу ни најтеже није тешко, што се радо мучи, весело бори у борби живота. Та знаде, да има за кога, да ће се од тога труда одморити на грудима искрена, верна друга свога, да ће га стара, изнемогла прихватити добра, послушна дечица и да не ће остати као суха окресана грана, већ да ће му и мртвом росити гроб благодарна детињска суза. Па зар је то мала срећа? Зар то не може подстаћи на највећа дела? Ја мислим да може, да је то управо најприроднија полуга, што креће човека на рад и добро, да је управо породички живот основ свему животу и срећи човечанства.

А шта су опет услови те среће породичке? — Слога мужа и жене на сваку руку: љубав, штовање, споразумљење, искреност и верност.

Дакако да је много, што се овде иште, и хи-

љада је прилика, где нема тога у породичком животу. Код нас (а особито у нижим сталежима) ретко је где тога благослова, а кривица је које са наших обичаја, а које са васпитања наше женске главе.

Да прођемо па да видимо, где су те погрешке у нашем породичком животу и где им је легло. Ја их истина не знам свестрано, ал' доста ће их бити, да вас напуте, да мотрите и на друге, па да се поправљате.

Најглавнија погрешка, што је у нас и у простог народа (код њега још више) лежи у избору, у спаривању жене и човека. Њих се двоје не бирају по вољи, љубави и прилици, већ по туђем феџу ил' хатару. Отац, мати, родбина „жени“ и „удаје“ а то ће рећи она бира. Момочка ил' девојачка реч мало важи, а овамо ће они заједно век вековати. Свекар и свекрва траже добру послугу од снахе и гозбу од пријатеља, јетрве и девери издирачу и замену у послу, родбина улици и утвару, да им „слаже и лаже.“ Мале ствари погваре срећу двоје младих. Сећам се н. пр. где беху двоје најлепши прилика, ал' се пуници није допало, што је младожења вијајући јагње претекао га. Од туд и јесте у нас оно, што се често рече: „Нек је нама напитка, ма не било њима ужитка,“ и оно лагање и претварање, што сирота млада (па и најбоља) мора на употреби око родбине мужевље тенајући и најгорима најлепшим именима, — као: „златојка“, „мирна“, „голубан“, „мудрић“, „соко“, „помодна“, „госпа“, „јединка“, „браћа.“ Од туд је и она красна песма народна, где девојка закопава срећу своју и млад живот свој, што је не дају за прилику њену: „Девојка јунаку прстен повраћала.“

А за што?

„На ти прстен момче, мој те род не љуби.“ Они га не љубе, а што ће она за њим погинути, ил' што с другим не ће срећна бити, за то се и не пита. Код варошана или у вишим сталежима је то често с новца или друга кога хатара, па се то

већ тако изначило, да се људи више и не жене рад жене и друга у животу, него ради хатара и не мотрећи на онога, с киме ће век провести, децу породити и васпитати. Па како се преваре! Душа целог живота човечјег, основ сваке среће и наплетка — срећа у кући, благослов у породичком животу — њих нема ту. Човек тек онда одахне, кад је далеко од огњишта свога, жена плачем успаљује дечицу, да их отац у зору пијаном виком и псовком пробуди, а на таком огњишту жалосно тиња углевље, док травом не прорасте. И онда нема читаве једне породице на свету.

О избору дакако да се не може много рећи, а особито за женскиње. Па опет се од прилике зна, хоћемо ли моћи с киме породицу, ал' праву породицу, основати и изродити, хоћемо ли моћи бити једна душа у два тела. Најглавније је, да се сетимо, да то није часак, што ће брзо проћи, да то није само сласт, што ћемо је уживати, већ да је то век, што га ваља провести у љубави и слози, и да ће бити и тренутака, где ће се и јад и брига делити. Све што пролази, што вене, то је мање вредно од онога, што је вечито и што остаје. Ленота је благ дар природи, и срећан је ко је може уживати; богатство је лена ствар и благо оное, ко је поштено до њега дошао. Ал' више свега тога сјаје као звезда над породичком срећом доброту срца и поштење. Они су као штит, што брани човека и жену од свака зла, и где је њих, ту је и среће. Жена добра срца и поштена не ће харчити мужевљеву тековину, не ће му слагати, не ће га

у злу оставити, а онет таки муж, може ли зао бити жени и породици? Они ће живети једно у другом и у породици својој, а што коме од њих двоје недостаје, примиће једно од другога. Таке природе и нарави клоне се на свако добро. Навика је велики чудотворац, па ако се и нису управо волели, као што свет узима, они ће се временом волети више, него што нам то умеи најватренији песник описати. Они ће се поштовати толико, да ће једно друго над собом узносити, па ће тиме бити увек готови, све жртвовати једно за друго. Уроди ли љубав њихова красним плодом, здравом дечицом, они ће у породици својој гледати ованућену љубав своју, па где је онда снаге, да се то забаци и занемари? Деца ће бригом и напутом њиховом, па онда лепим примером поступити у сваком добру, а заједнички труд и заузимање даће родитељима средства, да своју децу напуте још на боље, но што су и они сами постигли. У таки склад не сме утицати никоја сила с поља, па као што и најмањи трунак заустави уредну радњу сахата, тако би и ова узајмица стала и малаксала, кад би се у њу чиме год натрунило.

Не дирајте дакле у таку срећу, где је видите, не иштите од ње да и вас срећи, не бојте се за њу, ако се мало и помути: она ће опет сама собом к себи доћи; не рушите је ради свога хатара, ал' немојте ни кушати да је ви стварате. Њих двоје је свет за себе, они морају бити себи најпречи, једно другом најбоље пријатељевати, једно за друго живети.

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

Сложна браћа и у петак меса једу.

Из те пословице види се, да по мишљењу нашег народа човек може у неко извесно време своју душу огрешити, ако мрсна јела једе и да у извесне дане ваља да пости наравно за то, да би се Богу препоручио и његову милост задобио. По што та вера у спасавајући пост код многих рђаве последице за собом повлачи, по што многи наши људи у мрсне дане зла дела чине у тој нади, да ће, кад пост дође, своју гресима окаљану душу с посним пасуљем, кунусом и тричном киселицом очистити, вредно ће бити, да се овде запитамо: Да ли се може човек у истину јелом огрешити? и какав нам пост свето писмо препоручује и налаже?

Да у мрсном јелу ничега нема, што би могло по нашу душу штетно бити, то су изразили наши стари у овим пословицама: „Не иде грех у уста,

него из уста“ и „Није га у јелу, него у злу делу“. Тако је мислио и наш Спаситељ. „Не скрнави човека оно, рекао је он, што улази у уста, већ оно, што излази из уста, то скрнави човека“. Фарисеји, који су много на пост држали, примили су с великим негодовањем те Христове речи. То су његови ученици приметили и рекли му: „Знаш ли, да је твоја реч Фарисеје саблазнила?“ Запамтимо добро, шта је Христос на то питање Апостолима одговорио! Ово су његове властите речи: „Еда ли сте и ви још неразумни? Зар још не знате, да све, што улази у уста, у трбух иде и избацује се на поље? А што излази из уста, од срца излази и оно погани човека. Јер од срца излазе зле мисли, убиства, прељубе, курварство, крађе, лажна сведочанства, хуле на Бога. И ово је што погани човека“. (Мат. 15.)

WWW.UNILIB.RS

Да грех није у јелу, томе нас учи и св. Августијин, један од најизображенијих светих отаца. „Ти си ме, вели он, добри оче! научио: „Чистоме је све чисто“. Даље: „Сва твоја створења добра су и ништа није на одмет и све нам ваља с благодарношћу примити“. Даље: „Јело нас не препоручује Богу“. Даље: „Нека нико не суди по јелу и пићу“. Најпосле: „Ко једе, нек не презире оног, ко не једе и ко не једе, нек не осуђује оног, ко једе“. То сам ја учио. Не бојим се ја од нечистоће јела, већ од нечистоће пожељања. Ја знам да је Ноју слободно било свакојаке рибе јести, које су за јело, да се Илија с месом хранио и да се Јован, који је за чудо уздржљив био, од животињског јела т. ј. од скакаваца није оскрнавио. Напротив знам, да је Исавва жеља за сочивом преварила, да је Давид због жеље за водом сам себе казнио и да наш Господ није био кушан месом, већ хлебом. Народ у пустињи није за то заслужио казну, што је месо хтео јести, већ за то, што је из жеље за месом на Бога роптао“.

Из речи нашег Спаситеља и св. Августина видели смо дакле, да никакво јело не може нам душу огрешити. То непобитно стоји, па ма многима и не ишло у рачун. Сад да видимо, какав је то пост, што Бог од нас иште.

Исаија, највећи пророк јеврејског народа не зна за пост, који би се у уздржавању од мрсних јела састојао. По њему је сам Бог ове речи рекао: „Таки ли је пост који избрах, да човек мучи душу своју један дан? да савија главу своју као сита и да простире пода се врећу своју и пенео? То ли ћеш звати пост и дан Богу угодан? А није ли ово пост што избрах: да развежеш свезе безбожности, да раздреш ремезе од бремена, да отпустиш потлачене и да изломите сваки јарам? Није ли (то пост): да преламаш хлеб свој гладноме и сиромаше прогнане да уведеш у кућу? Кад видиш гола, да га оденеш и да се не кријеш од свога тела.“ (58. 5—8.)

Тако схвата пост и Јустин мученик. У свом разговору с Трифуном Чивутином навађа он наве-

дене Исаијине речи и вели: „Научите се набљудавати прави Божји пост, као што Исаија вели, ако хоћете да Богу угодите.“ (21. 15.)

Такав пост препоручује нам и св. Хермије пастир. „Ово је прави пост“, вели он: Ништа немој у животу неправо чинити, већ чистим срцем служи Богу, чувајући његове заповести, испуњавајући његову вољу и не хранећи штетне жеље у срцу своме. Веруј Господу, да ће те он хранити, ако то ушчиниш, његов страх узимаши и од сваког рђавог дела уздржиш се. То је велики и Богу угодан пост“. (V. 1.)

На истакнуто питање: „Желиш ли да ти кажем: како ти ваља постити“? одговара св. Пирило, епископ Александријски ово: „Чувај се од сваког греха, не злоби, не опијај се, чувај се од рђавих разговора и угуши зле помисли. Такав је пост Богу пријатан. А уздржавати се од јела, која је Бог људма на уживање дао и то чинити с онима, који су Христа распели, не може бити Богу угодно. Фарисејима, који су се некада на Господа гњевили што није својим ученицима заповедио да посте одговорио је (Господ): „Не могу синови женикови постити, догод је с њима женик“. Они дакле нека посте, који су изгубили женика. Ми пак, с којима је женик, не можемо постити.“ (На књ. Левит гл. 10.)

Да нас „јело не препоручује Богу“ то исповеда с Апостолом Павлом и славни руски архиепископ Платон и вели да, „избор јела није тако важан да би се у њему наше спасење састојало.“ (Бес. 8 том 10.)

Најпосле да чујемо, како наше црквене књиге прави пост описују! Једна песма, која се у понедељник прве недеље часног поста поји, овако гласи: „Постимо пост Господу угодни; прави је пост: бегаше од зла, уздржавање језика, напуштање срдње, избегававање страсти оговарања, лажи, вероломства; ето то је пост прави и угодни“.

Треба ли нам још више да сазнамо, како нам ваља постити?

(Наставиће се.)

КАКО СЕ ШИРЕ ПО ЗЕМЉИ БИЉКЕ И ЖИВОТИЊЕ?

Природа се сама брине, како да јој се производи њени: минерали, биљке и животње по земљи рашире. Сврака на Цеилону (Цеилон је ада у Азији), голубови на Банди (ада у Азији) разносе семе цимет-дрвета и мускат-ораха. Сваки сунчани зрачак пуни ваздух малим телесима, у којима је клица будућег живота. Ветрови подижу прашину, у којој има клица од биљака и животиња тако малених, да се не-

могу оком видети, преносећи их преко сува и воде с једног краја света на други. Доказало се, да је у пранини, која је у Лиону (у Француској) пала, бико инфузорија (маљеница, што су тако мале животиње, да се не виде,) које су чак из Африке донесене. На крововима и кулама Берлина, главне вароши и престонице пруске краљевине, налазе се биљчице, које су ветрови донели из јужне Амери-

ке. Још стари грчки писац Аристотео знао је, да снег на Алпима, која су највиша брда у Јевропи, кад кад поцрвени. Та црвена боја постане из небуха, врхове Алана покрије алга (жабокречина); а мале животињице ждери ову биљку. Капетан Рос видео је на предгорју Јорковом 600 стопа високе, 8 миља дуге стене црвеном бојом обојадисане, а то су: гармин-стене; на многим местима био је снег црвен 10 до 12 стопа у дубљину. Путници, који путују по хладним пределима, веле, да има зелена снега. У желудцу човечјем налази се гљива једна, које више нигде нема; и на кожи дечијојима читава кора од гљива, исто и у плућу животињском или тамо, где има што за вреће. У устима, на зубима најчистијих људи заостане јело, из кога се прави плесан и вибријони.

Ово посматрање је још занимљивије, кад се узме са друге стране. Знамо, да сваки живи створ треба топлоте, која припомаже, да се прави, да постаје материја, градиво, из којег се ствар састоји. За то је у жарком појасу земаљском све бујно и горостасно, за то су тамо и биљке и животиње тако велике. То све топлота ради. У Америци на обалама реке Магдалене има тако велика цвећа, да га инђијска деца на глави у место капе носе; а у Бразилији (у Америци) има тако велика цвећа, да у чашици од цвета, која има 6 стопа у дужину, може Инђијанац да се преко реке превезе. Један лист талипот-урме на Цејлону у Азији, која је 200 стопа висока, има својих 18 стопа у дужину и у његовом хладу имају 20 људи места.

На како су бујне биљке, које су још даље на југу! —

И у нашим стакленим баштама нарасте бамбус-трека за пола палца у сахату; алоје за неколико месеци добије цвет, који је 20 до 30 стопа висок.

У хладним земљама има других, а у топлим опет других биљака. Што се иде више од севера или од југа к екватору, равнатељу, оној линији, што иде по средереде земље, то ћеш наћи веће и бујније биљке. И то бива мало по мало. Што је топлија земља све веће биљке. У горовитим пределима, особито у оним где има великих гора, ту ћеш наћи на подножју горе друге биљке, а што се

више уз брдо пењао будеш, то ћеш све другчије биљке налазити. На подножју ћеш налазити биљке топлијих, а што више горе, то ћеш налазити на биљке хладнијих земаља. У Андима, брдима у Америци леже поднебља свију појасева једно на другим, а то ће рећи: на подножју Анада су производи топла, а све више су производи хладна појаса. На подножју расту палме и банане, за овим долазе папрати и смокве, после мирте и лавори, за овима лисната, увек зелена дрва, јевропска лисната дрва, јеле, алпске руже, алпске биљке, најпослед маховине. Ова висока брда су на врховима и снегом покривена. У хладним пределима почиње овај снег, снежна граница ниже. У топлим пределима је топлије, па се снег лакше топи, те стога је снежна граница т. ј. линија где почиње снег виша. У Алпима тек у висини од 8500 стопа има снега. На северном кану (предгорју, то је гора која улази у море) већ у висину од 2200 има снега. На северном обронку Хималаје (горе у Азији, која је највише брдоу целом свету) мора се пењати 18,700 стопа, пак ћеш тек онда доћи до снежне границе.

Осим топлоте нужна је створовима и светлост. У жарким земљама има и на земљи шумској малених биљака. То је у оним шумама, које се нису никад секле, од како је света и века. Немци зову тешуме *Urwald*, а ми би могли казати: шуме од искони.

У северној Немачкој не засађују на живи дрва, јер сенка им смета сазревању хране. Али на далеком северу сазрева летња храна с тога што је дан дужи за девет недеља, а код нас треба од оног доба, кад се посеје па до жетве три до четири месеца.

Но и створови природни кадри су да светлости и топлоте произведу. Светлеће бубе у Бразилији лете ноћу и светле као свећице, а кад удариш по води морској, то животињице по имену зракари издају из себе час зелену, час модру, а час црвену светлост.

То се примећује и код биљака. Има биљака које су до 25 степена топлије од ваздуха, што је околото њих. Има биљака, које издају од себе светлост.

(Свршиће се.)

Р Е П А Т А   З В Е З Д А.

I.

У ове жарке дане једва чека човек да сунце седне и наступи тамна ноћ, па излази на поље на хладовину, те се одмара од трудног посла седењем, од дневне запаре ноћном, хладовином. Пријатељски разговор му је добро дошао, пријатно вече разга-

љује га, па то звездано небо привлачи клонулу главу да горе гледа, у бескрајност. У свакој звезди гледа овај ово, онај оно; болно мајчино срце држи, да треперење једне звезде, коју она свако вече гледа, ништ' друго не значи до чежњу бези-

WWW.UNILIB.RS

ног јединчета за мајчиним загрљајем, звезда сама то је њезино јединче, све уздање, сав живот, па и то грозни удес уграби: „бог га вођо, бог га и уз’о“. Онде опет звезда небом прелетела, све друштво то види, али ћути ни да би речи, јер верује да је то сужањ из тамнице умакао; нагони кад и кад велики сјај пале звезде по гдекојег из друштва да викне, е онда је сужањ на бегству ухваћен и друштвом овлада и нехотице нека сета. Други у паљој звезди гледају угашен живот једног човека као што у новоопаженој поздрављају новорођеног сатрађана свога. Па се у таким приликама говори о вечерњачи, о влашчићима, о колима и како ће руда у зору окренута бити, сете се пута, којим је „гум од кума сламу крао“. Јели пун месец, зарана се обично излази пред кућу да се његов долазак дочека, јер човек зна да ужива у узвишеним лепотама природе. Месец сјаје, а људи се диване шта то мора у том месецу бити, „е а шта би друго могло бити, зар не видиш да се Кајин испречио на Авеља, хоће да га убије“. На нашим диванима у последње дане беше свако боговетно вече реч о репатој звезди. О ту се нагађало шта ће се то морати догодити; „ако Рус не удари на Вранцуза или Србија на Турчина, оно ће се зацело изродити барем најмање каква куга, колера и буди бог с нама каква ужасна пошаст“.

Знам растумачити себи страховање човеково у последњој овој прилици, јер га је нови овај појав и опет освестио да види како је ситан, мајушан у бесконачној васиони овој, како је слабачак, преслабачак према бескрајно јакој снази природе — он је погружен, он се боји.

Али не могу веровати не може се пустити да наш народ погрешно о небесним телесима мисли и говори.

Није то, мила браћо, ова звезда ово ил’ ово, није то, тужна мајко, твоје јединче, лепо је, браћо на дивану, да сте срца милостива и жалите сужника бегунца, али не верујте да је то сужан, не умире у тој звезди човек а и не рађа се њоме човек. Она бела пруга по плавом небу не значи краћу кумовску, није оно Кајин и Авељ у месецу, послушајте ме те не вод’те репатицуу свезу са ратовима, са болестима, морама и другим белајима, посл ушајте шта и наука о тим телесима и појавима мисли и вели.

Мене је ова наша репатица навела да потегнем реч о звездама, но пре него што о самој њој коју рекнем, допустите ми да поновим с вама оно, што ви већ сви о нашој земљи и небесним телесима знате.

И деца код телаца већ знају, да је веровање наших стари о кретању земље ил’ сунца сасма погрешно било, и да је данашњим даном веровање да сунце стоји а земља да се около њега врти и окреће така истина, као што је права истина, да ви ово у „Гласу народа“ читате. Ви и то знате да се у безмерним просторијама васијоне налази нека врло течна маса, коју ми ваздухом зовемо. Ваздуха имаде више врста. Најпознатија је нама врста ваздух, којим ми дишемо, знамо да без њега нема живота, да је дакле неисплативо благо; преставите себи једног врло богатог а доста тврдог човека да је затворен заједно са својим благом у сандуку, где мућесе стоје, хоће сиромаш да се угуши, и ако је тврд — можда је стотини сиромаша одрекао хиљадити део свог иметга — инак даје све своје благо за једну малу пукотину у сандуку, да само ваздуха добије, да може дисати, да може живети. Ми познајемо још једну врсту ваздуха која је опасна, шткодљива. Сећате л’ се копања дубоких бунара, више пута мртве копаче извлаче на поље, сећате л’ се кад вино ври, сме л’ когод ноћити у затвореном подруму?! И много више других врста ваздуха што испуњује простор међу земљом и сунцем и међу осталим звездама, небесним телесима. Даље знамо и то, да није наша земља једна, која се око сунца окреће, већ имаде још много небесних телеса, које ми звездама, планетама, месецима и другим именима називамо, што се такође окрећу, врте око нашег светлог сунца. Знате ли оне велике звезде, које вечером на небу гледамо, и оно су светови, и онде имаде по свој прилици живота: биља, животиња, па можда и људи. Наука зна, да се око сунца окреће наша планета земља и више од стотине других планета, планетића, месеци и других различних звезда, али ви треба и то да знате да далеко, далеко од нашег сунца имаде још других сунаца, планета, звезда, светова.

М. А. Ј.

О Б У П А Њ У.

(Наставак.)

За што жеднимо после сланих јела?

Кроз платна од нашег желуца (стомаха) може исто тако и још боље да продре течност, као и кроз обичну бешику. Кроз платна желучна тече

крв у силним жилицама. Ако се у желуцу налази таква течност, која је једакша него што је крв, н. пр. чиста вода, онда кроз платна желучна продре вода одмах у крв, и за то стишамо жеђ врло брзо чапом

чисте воде. Кад пак једемо слана јела, онда од ове растворене соли постане течност у желуцу гушћа него крв. Густа та течност не може из желуца да пређе у крв, него на против водени саставци из крви продру у желудка. Слана јела по томе узимају из крви водене саставке, а чим постане воде у крви, осетимо одмах тиме, што жеднимо. Кад осетимо жеђ, онда нам природа говори својим језиком: „Крв хоће воде!“

Кожа онога, који се купа, раставља једно од друго две течности. У нутри у телу струји испод pokožице без престанка крв у небројеним сићушним жилицама; с поља свуд око тела је вода. Крв с једне стране коже, вода с друге стране, па чим крв и вода нису једнако густе, одмах мора да настане размена међу њима.

До тога само стоји, у каквој се води купамо. Крв је само у двадесетину тежа од чисте воде. а разлика та није баш голема; али при томе ваља узети и то на ум, да та разлика стоји у тој мери само онда, кад крв и вода нису једнако топле. Крв је узета у обичној топлоти, а вода кад је најгушћа, а то мало топлија, него што је, кад ћепочети да се мрзне. Кад се купамо у млакој води, онда је разлика много већа, јер вода, што је топлија, то је и лакша. Кад се пак у хладној води купамо, онда нам се за час и крв мало расхлади, те постане гушћа, па опет разлика она иста остане.

По томе кад се купамо у чистој води, н. пр. у реци, онда вода кроз кожу уђе у крв. У чистој води не жеднимо, баш за то, што нам се крв с поља напоји водом, па није потребно, да узимамо воде још и из нутра у тело. Кад дуже времена останемо у води, онда крв толико упије воде, да један део од тога мора мокраћом да изиде на поље из тела.

Сасма је друкчије, кад се купамо у течности, која је гушћа од наше крви; онда нам вода из крви пробије на поље из тела. Тако што бива у сланој води, н. пр. у мору.

Домаћице, које соли месо, морале су опазити, како се по кратком времену сталожу крвава течност на дно суда, у коме се налази осољено месо. Кад се посолити месо, онда се свугде око меса направи слој слане воде. Слана та вода је гушћа, па упије у себе ону лакшу течност из меса, то после капље и сталожу се на дну суда.

Купали се ми ма где, само ако вода није на длаку толико густа, колико и крв (а то тако рећи никад не бива), то ће бити размене: или ће вода из крви излазити на поље, или ће вода, у којој се купамо, улазити у крв.

Кад би нам само до тога стало било, да водене течности унесемо у тело или избацимо из тела, то

бисмо онда лакше могли постићи тиме, што бисмо пили воде или што бисмо жеднели. За нас није главно та вода, која улази у тело или излази из тела, него то, што се купањем кожа оснажи, те може по том лакше и боље да врши свој посао.

Нашом кожом владају исти они закони, који владају кожном кесом, у којој се налази каква течност и коју смо турили у другу коју течност. Само што наша кожа није само проста кожна кеса, него је живи прибор, који и после дражи наставаља свој рад. Кад изађемо из воде, онда нам кожа буде не само чистија, него и свежија, те куд и камо боље настави свој посао, кад из воде уђемо опет у ваздух, да се купамо.

Али вода не чини само тога, него нам освежи и крв и живце, па тиме и цело тело.

При томе игра велику улогу једно својство у живој природи, које се каже „отпор.“

Свако живо тело има то својство, да кад га с поља притискујемо, то изнутра осећамо неки отпор. Тај отпор можемо опазити у више прилика у обичноме животу.

Кад притиснемо на пример претом кожу на нашем телу, то ће под отим притиском нестати крви са онога места, где нам је прет; место ће то постати бледо. Дигнемо ли прет са тога места, то не само да ће појурити крв тамо, као што је пре притиска било, него још сила бујније и снажније, те ће то место бити у толико црвеније, у колико је од пре побледело.

Кад таремо који део тела, можемо за час растерати крв из тога дела. Ако после и даље таремо или ако само мало престанемо трети, то ће с места настати отпор; крв силније појури тамо, од куда је потиснута.

Далеко би нас одвело, кад бисмо стали још и даље разлагати важну ту појаву животне делатности. Не зна се још поуздано, који делови играју при томе отпору главну улогу, да ли крв или живци, или тај отпор постаје из тога, што су платна од крвних жилица еластична, па се опруже одмах, чим попусти притисак.

Свак зна, кад у зиму изађемо на хладни ваздух, да с почетка побледимо и да нам цело тело мине језа. Чим прва хладноћа захвати кожу, крв из коже појури у нутра у тело, у унутарње приборе. Крећемо ли се по том нагло у хладном ваздуху, то ће се одмах исто тако брзо напунити жилице крвљу, особито на оним местима, која нису заклоњена, те их хладан ваздух може да захвати са свију страна, као што је: нос, који је уз то још и из нутра отворен, уши и образи. Кад видимо такво лице, које је од хладноће поцрпенело, то је је

при свој тој хладноћи ипак доста топло и пуно крви, то можемо уједно увидети и то, колика је снага „отпора“ и право имају они, који такве зацрвенеле образе узимају за знак здравља. Ако је хладноћа тако силна, да скупи ситне крвне жилице, охладнели уд изгледа блед и изумр'о, а то је знак, да скоро може промрзнути. Шта се ради у таквој прилици? То ће већ сваки знати, да такав уд можемо избавити само тако, ако га за времена протремо снегом, то јест, ако га још више расхладимо и тиме јачи отпор изазовемо.

Да хладноћа изазива отпор на кожу, сад смо баш видели. Али то исто бива и топлотом, само што отпор код топлоте не унада голико у очи, колико код хладноће. Ко дуже седи крај топле пећи, одмах га хвата језа, чим се мало одмагне од ње. И ту је отпор ако не главна, а оно једна од главнијих ствари.

У топлом купатилу, то јест у купатилу, које је топло 30 степенa, пре свега се кожа сила брже и боље очисти, него у хладној води. Сваки, који пере руке, може се о томе уверити. Али топла вода уједно продре кроз кожу сила брже, него хладна, за то у топлој води јаче улази течност у тело и излази из тела.

Топло купатило је много пријатније од хладног, осим на великој врућини, у лето.

Топла вода са свим другчије утиче на нашу крв и на наше живце од хладне воде. За то је врло важно, да свако од нас из ближе што дозна о тој разлици, те да се у свакој прилици сам узмогне равнати, да зна, је ли му за тело потребно, да се купа у хладној или у топлој води.

Да бисмо то дознали, морамо се обазрети мало на особиту једну прилику у раду нашег тела. То је: како и на који начин се развија топлота у нашем телу?

Као што ће познато бити, из јајета се не може развити пиле, ако се јаје не загреје толико, да буде топло 30 степенa. Исто тако мртво јело не може се претурити у живо тело, ако у телу нема топлоте од 30 степенa. Шта више, са живим телом је још трајавије. Јајету можемо или управо морамо довести топлоту с поља, да би се могло из њега излећи пиле; човечјем телу не би ништа помогло, кад бисмо му доводили топлоту с поља, оно мора ту топлоту само из себе развити. На срећу унутарња наша радионица необично много справља топлоте. Главни извор за топлоту су плуће (беле дигерице), топлота се по највише справља дисањем, а крв после разноси ту топлоту на све стране тела.

По што непрестано дишемо, то су наше плуће као пећ, у којој се без престанка ложи. Кад не би

сваки час живи делићи у нашем телу растварали се и узумирали, то би се толико топлоте развило у нашем телу, да је не бисмо могли издржати, јер тиме, што се нешто губи и троши у телу, троши се и телесна топлота. Изумрли делићи се износе из тела на поље или тиме, што издишемо, или их иначе избацујемо из тела. Тим изнашањем и избацавањем непотребних делића троши се опет топлота. Топлоте се исто толико изда, колико се и развије у телу.

Кад бисмо живели у таквом ваздуху, који би дању ноћу, од год до год 30 степенa био тонал (што би, мимогред да речемо, било тако несносно, да се не би могло издржати), то би се онда свакад слагао рачун. Ми пак не живимо у тако топлим ваздуху и тело нам није тако удешено, да бисмо могли вазда живети у врелу ваздуху. Ваздух би нам непрестано одузимао по један део телесне топлоте, кад се у телу самом не би справљало више топлоте, него што је нужно телу за останака.

Уђимо сада у воду, која је топла 30 степенa, то ћемо осетити, како нас вода пријатно загрева, особито после оне мале језе, која нас мине у први мах, кад скинемо са себе хаљине. То пријатно осећање не долази само отуда, што је вода топла, него и од унутарње наше топлоте. Телесна топлота је наша исто толика, колика је и топлота воде, те по томе топлота тела не прелази у воду, тело нам се не расхлади. Тиме за први мах постане животна делатност силнија, крв јаче проструји, срце живље бије, кожа већма поцрвени, ситне жилице набубре, тако да се са те стране више учини у топлој води, него у хладној. По што крв појури на све стране у кожу, то је наравна ствар, да је онда понестане у нутри, у телу. Ситне жилице у кожи растегну се од топлоте, те по томе могу да приме у себе више крви, него обично. У нутри има онда мање крви, што се по неким знацима може и осетити. Било нам с почетка слабије куца, на скоро место топлоте осетимо неку хладноћу, тако да вода, која нам је с почетка врела била, сада изгледа као хладна.

Тиме нам се пак и дисање стиша и живци примире, те кад после тога изађемо из воде, па се како треба осушимо, обучемо и расхладимо, то ћемо опазити, како нам је кожа сада осетљивија, како живље ради. Уз то осећамо и неку пријатну расхладу, а крв нам се стишала, живци примирили.

Кад се жестоко напрежемо, кад посао које застане, топла вода онда добро чини, само ако се не претера. Сувише купати се у топлој води, не ваља, јер човек омлитави и сва му животна делатност олабави.

(Свршиће се.)

Л И С Т А К.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Наши крајеви.

Нови Сад 12. јула.

Српски народни сабор у Карловци свој је први посао свршио; глас народа би глас сабора српског: изабран је за патријарха Арсеније Стојковић, досадашњи честити владика будимски. И за ово неколико дана, иза сабора, ори се по свем Српству у ових крајевих: Живио Арсеније V. српски патријарх!

Рад је саборски рађен са свим у реду, лепо, мирно, достојанствено, као што се пристоји синовима свеснога народа српскога. Сабор је отворио кр. комесар Хубер лицем на Павлов дан и то мађарским језиком, те тако се осети господство мађарско и у красној земљи српских деспота и српских задужбина. За тим је, по упутству комесарева, изабран одбор од петнајест лица, да разгледе пуномоћија посланика и виде и утврде ко ће по законима имати права и гласа на томе сабору. Оверовљени буду сви посланици осим једног Кушевића, који је изабран у Новој Градишци.

У четвртак по томе, дне 4. (16.) јула састане се сабор, да бира патријарха. Прво буде изабран председник, да председава сабору за време избора. Једногласно изабран буде старо-бечејски посланик седамдесетолетни старац, Стеван Брановачки. И то је била прва прилика за ово готово двеста година нашег станка у овим земљама: да је сабор бирао сам себи старешину, на још од светског реда. Какав је час свечани за тим наступио — може себи сваки Србин и сам замислити, ко се год сети, да патријаршки престо поните од самога цара Душана силног! На столу зеленом чојом застртом, три су бела табака, на сваком је табаку по једно име од још у животу тројице српских владика: Арсенија Стојковића, Емилијана Кећелца и (некадашњег и народног владике) Никанора Грујића.

Сви посланици, осим седморице, њих на броју 63 приступише к табаку владике Арсенија, и под светло и лично име његово потписаше сваки своје — а то ће рећи, да га они сви као у један глас бирају за патријарха народу српском у овим крајевима. Слога, та дивота људска, као да је у онај час у облику анђела српског чувара сишла с неба и пољубила у чела јуначка сваког од оне шездесет-тројице бранича, заступника и казивача воље народне. . .

А она, наговештена седморица? Тројица од њих мудрвала на занемела, свога гласа ником не дала; друга четворица и не бише ту у сабору.

Позову кр. комесара у дворану саборску. Народ се сипао слепо око дворане по ходницима на чак и доле по пијаци карловачкој, те да чим пре чују: ко је изабран, а јесу-ли посланици донета учинили по вољи и по тврдој жељи оних, што их на сабор оправаше. Кр. комесару јави председник Брановачки, шта је сабор свршио, те кр. комесар уверив се о свему, да је тако, саслуша записник саборски, те потпише с његове стране, секретар његов а с друге председник саборски са секретари саборски. Потписаше и печати утврдише, и избор би свршен.

За тим је земунски посланик, др. Јов. Суботић, по старинским обичају, предложио: да сабор овај српски изрече, како је одан и послушан својој цару, краљу и великом војводи, и кр. комесар прими то и по телеграфу опра-

ви то на знање светлом владару ових земаља. На послетку поднесу још други предлог, да се цар, краљ и велики војвода српски на писмено замоли: да се празне столице владичанске (тамшварска, бачка и горњо-карловачка) не попуне, док се сабор најпре о томе не договори са синодом, а друго, да плата и оване патријарху српском буде онака, (30,000) као што је по српски сабор углавном год. 1871., ако то јест, цар тај закључак потврдио буде. И на том се рад саборски за први мах свршио. Кр. комесар рече сабору на растанку, да ће им до десет дана стићи од цара одговор, да ли се потврђује новоизабрани патријарх или не.

И тако сад чекамо и ми и с нама и сав народ српски: хоће-ли бити глас народа и глас цара, помазаника Божијег на земљи!

Али оване као да напред гледамо изласка. Кр. комесар говорио је посланицима још пре избора, као да цар неће потврдити владика Стојковића ако буде овај изабран за патријарха. А пашчад чивутска, а на жалост, уз њих се пришила и још два три измета српска, што за новац и на месец, и на бога кевћу — дигла по новина мађарских читаву грају на народ српски, на вођу му, Милетића, на изабраног патријарха; боје се српске слоге и јединства, јер се Чивути са Мађарима (као и Турци) богу моле, да се никад несједине браћа српска.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Трус.) Из Меленаца пишу, да се тамо на Иван-дан земља тресла. Врата и прозори потресли су се, људи су бегали на улицу. Трус је трајао један минут.

(Женска ђимназија.) У Грацу, у Штајарској, подигле су женске ове године једну женску ђимназију. Сада је био испит и на тој женској и на мушким ђимназијама, и сви, који су били на испиту потврђују, да су ђимназисткиње много боље испите положиле, него ли ђимназисте.

КЊИЖЕВНА БЕЛЕШКА.

Споменици из будимског и пештанског архива, прикупио проф. Гаврило Витковић, редовни члан српског научног друштва и почасни члан Матице српске. Збирка трећа. У Београду у државној штампарији. 1874.

Читаоцима нашим биће познато, да Витковић од дужег времена прикупља податке, из којих би се могла написати историја оностраног народа нашег. Ево већ изађе трећа збирка споменика из будимског и пештанског архива. Витковић је намеран да радњу своју и даље продужи. Он то пак може учинити, ако му се осим друге потпоре и читалачка публика буде одавала, ако му збирке његове буде куповала. Ту би нарочито могле наше црквене општине припомоћи. Оне би требало да набављају ове збирке, које доносе податке о радњи пештанско-будимске општине, прве и најсвеоније српске црквене општине прошлога века.

Умољавамо ону г. г. скупљаче претплатника на „Глас Народа“, по чијој смо препоруци пињали на веру лист, да изволе покупити стару и осигурати нову претплату, јер ко нам се ни на ово не одзове, бићемо принуђени да обуставимо лист.

Адм. „Гласа Народа“.